

คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔
โครงการ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
กิจกรรม
การพัฒนาศูนย์เครือข่าย (ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.))

๑. หลักการและเหตุผล

จากนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาล ได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรโดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชนเพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอด ความรู้ด้านการเกษตรของชุมชนและเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรประกอบกับใน สถานะปัจจุบันสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ปัญหา โรค แมลง และพื้นดิน ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อย และมีคุณภาพต่ำเกษตรกรส่วนใหญ่จึงประสบกับปัญหาการขาดทุน เกิดหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนสำหรับ แก้ไขจากปัญหาของ ชุมชน และสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชนได้และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร ในประเด็นการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิตการพัฒนาคุณภาพ และการปรับ เปลี่ยนพฤติกรรม การผลิต ตลอดจนยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอด ฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ ในลักษณะของเกษตรกรสอนเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดจิตสำนึก

ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ผลผลิตสินค้าที่ค้ำึงถึงสภาพแวดล้อม และมีระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งยังเป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลข่าวสาร และบริการ ด้านการเกษตรต่างๆ กับเกษตรกร อีกทั้งยังใช้เป็นจุดนัดพบในการพบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่ กับเกษตรกร และเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่

เกษตรกรรวมทั้งการให้บริการทางการเกษตรและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

๒.๒ เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา

และพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

๓. เป้าหมาย/สถานที่ดำเนินการ

ดำเนินการในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน ๗ อำเภอ ประกอบด้วย

๓.๑ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) อำเภอละ ๑ ศูนย์ รวม ๗ ศูนย์

๔. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

๔.๑ ขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและการเชื่อมโยงเครือข่าย

๑) ประชุมเครือข่ายเจ้าหน้าที่ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ระดับจังหวัดและอำเภอ

สำนักงานเกษตรจังหวัด จัดประชุมเครือข่ายเจ้าหน้าที่ ศดปช. ระดับจังหวัดและอำเภอ อย่างน้อย ๑ ครั้ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตปัญหาอุปสรรค วางแผนการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต และการศึกษาวิจัยด้านดินปุ๋ยหรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การแก้ไขปัญหาที่พบในพื้นที่ และร่วมทำกิจกรรมเพื่อขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต และต่อยอดไปสู่กิจกรรมอื่นที่จะนำไปสู่การลดต้นทุนการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าทั้งระบบ

งบประมาณ (จังหวัดดำเนินการ ๕,๐๐๐ บาท) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับประชุมเครือข่ายเจ้าหน้าที่ ศดปช. ระดับจังหวัดและอำเภอ เช่น ค่าพาหนะ ค่าอาหาร เครื่องดื่ม ค่าตอบแทนวิทยากร เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม

๒) จัดเวทีถอดบทเรียนศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)

สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ จัดเวทีให้สมาชิก ศดปช. อย่างน้อย ๑ ครั้ง ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ความสำเร็จในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศดปช. ในการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่พบ วางแผน ร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ปัญหาอุปสรรคเพื่อการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตไปสู่ชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น การรวบรวมจัดทำแม่ปุ๋ย และปัจจัยการผลิตอื่นที่มีคุณภาพดี ราคาถูก การหาแนวทางการต่อยอดไปสู่การทำธุรกิจดินปุ๋ยและประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศดปช. ไปสู่สาธารณชน

งบประมาณ (อำเภอดำเนินการ อำเภอละ ๓,๐๐๐ บาท) เพื่อใช้เป็นค่าอาหารอาหารว่าง ค่าพาหนะ วัสดุ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม

๓) ประกวดศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)

๓.๑) สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ดำเนินการคัดเลือก ศดปช. ที่มีผลสำเร็จในการดำเนินการดีเด่น ตามหลักเกณฑ์ที่กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ยกำหนด โดยใช้แบบสัมภาษณ์และการลงพื้นที่เพื่อประเมินผลสำเร็จ ถอดองค์ความรู้ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ และพิจารณาคัดเลือก ศดปช.ที่มีผลสำเร็จดีเด่น ปี ๒๕๖๕ จังหวัดละ ๑ ศูนย์ พร้อมทั้งดำเนินการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ ความยาว ๓-๕ นาที เพื่อแสดงให้เห็นผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมและปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จที่เข้าใจได้ง่าย

ส่งสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อประชาสัมพันธ์และนำศูนย์ต้นแบบและให้ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอื่น ๆ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองต่อไป

งบประมาณ (จังหวัดดำเนินการ ๑๐,๐๐๐ บาท) เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินการประกวด เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ค่าจัดประชุม ค่าวัสดุ อุปกรณ์ จัดทำโล่รางวัล ใบประกาศเกียรติคุณ และรางวัลตอบแทน ค่าใช้จ่ายในการจัดทำและเผยแพร่สื่อวีดิทัศน์ เอกสาร และที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม

ก) ปรับปรุงฐานข้อมูล ศดปช.ใน application รู้ดิน รู้ปุ๋ย

สำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอร่วมกับ ศดปช. จัดเก็บและปรับปรุงข้อมูลสมาชิก ศดปช. ให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งข้อมูลผลวิเคราะห์ดินและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องของเกษตรกรที่มาใช้บริการด้านดินและปุ๋ยเพื่อบันทึกลงใน application รู้ดิน รู้ปุ๋ย

งบประมาณ (จังหวัดดำเนินการ ๕,๐๐๐ บาท) เพื่อใช้เป็นค่าวัสดุจัดเก็บข้อมูล ศดปช. ผลวิเคราะห์ดินและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องของเกษตรกรที่มาใช้บริการจาก ศดปช. และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม

๔.๒ พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย

๑) สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ ศดปช.

สำนักงานเกษตรจังหวัด ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ สนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้กับ ศดปช. ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาธุรกิจบริการดินและปุ๋ยเพื่อชุมชน (One Stop Service) เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของ ศดปช. ตามบทบาทภารกิจของ ศดปช. เช่น ชุดตรวจสอบ N P K และ pH ในดินแบบรวดเร็ว ชุดน้ำยาเติม ปัจจัยการผลิต เช่น แม่ปุ๋ย วัสดุปรับปรุงดิน เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น รวมถึงการจัดพิมพ์แผนที่ชุดดินระดับตำบล แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ศดปช. เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านดินและปุ๋ย การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินและคำแนะนำการจัดการดิน ชุดดินและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน หรือปุ๋ยสั่งตัด ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพในพืชที่สามารถใช้ได้ แก่สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และเกษตรกรอื่นในชุมชน

งบประมาณ (จังหวัดดำเนินการ ๗๐,๐๐๐ บาท) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และรวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม

๒) สนับสนุนการจัดทำสถานีเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย

สำนักงานเกษตรจังหวัดดำเนินการจัดทำสื่อ เอกสารด้านการจัดการดินและปุ๋ย นิทรรศการ เพื่อสนับสนุนการจัดทำสถานีเรียนรู้ ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย ให้แก่เกษตรกรในการเรียนรู้

งบประมาณ (จังหวัดดำเนินการ ๑๐,๐๐๐ บาท) เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำสถานีเรียนรู้ ออกแบบ จัดพิมพ์เอกสาร สื่อวิชาการด้านดินและปุ๋ย วัสดุการเกษตร และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม

๓) จัดทำแปลงเรียนรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย

สำนักงานเกษตรอำเภอคัดเลือกเกษตรกรสมาชิกของ ศดปช. ที่สามารถเป็นวิทยากรเกษตรในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรในชุมชน เพื่อจัดทำแปลงเรียนรู้การจัดการดินและการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต จำนวน ๑ แปลง ขนาดพื้นที่ตามความเหมาะสม โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดเป็นผู้ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ โดยใช้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้และขยายผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความเหมาะสม ได้แก่ การใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินหรือปุ๋ยสั่งตัด การใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินหรือปุ๋ยสั่งตัดรวมกับการใช้ปุ๋ยชีวภาพ (ในพื้นที่สามารถดำเนินการได้) การใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินรวมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยหมักเติมอากาศ ปุ๋ยพืชสด หรือการไถกลบตอซังพืชหลัก เพื่อปรับปรุงบำรุงดินและปรับปรุงโครงสร้างของดินและ/หรือปุ๋ยชีวภาพ โดยต้องมีการเปรียบเทียบกับแปลงที่เกษตรกรใช้ปุ๋ยตามวิธีการของเกษตรกร เพื่อให้เห็นความแตกต่างของต้นทุนการผลิตและผลผลิต รวมถึงความแตกต่างในแง่อื่น ๆ เช่น ความแข็งแรง ความทนทานต่อโรคแมลงของต้นพืช ต้นทุนการใช้สารเคมี โดยทั้ง ๒ แปลง ต้องมีการปฏิบัติแบบเดียวกัน ยกเว้นเฉพาะเรื่องการใช้ปุ๋ยที่ต่างกัน (สูตรปุ๋ยและจำนวนครั้งในการใส่ให้เป็นไปตามคำแนะนำ)

- เจ้าหน้าที่อำเภอร่วมกับเกษตรกรเจ้าของแปลงเรียนรู้จัดเก็บข้อมูลตามแบบเก็บข้อมูลแปลงเรียนรู้

- สำนักงานเกษตรจังหวัด หรือสำนักงานเกษตรอำเภอจัดทำป้ายแปลงเรียนรู้เพื่อแสดงรายละเอียดของการจัดทำแปลงเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้กับเกษตรกรสมาชิก ศดปช. และเกษตรกรในชุมชนได้ทราบ ขอให้ใช้ข้อความแบบเดียวกันตามตัวอย่างป้ายแปลงเรียนรู้ใน QR code นี้ เพื่อประโยชน์ในการขยายผลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

งบประมาณ (อำเภอดำเนินการ อำเภอละ ๕,๐๐๐ บาท)

เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำแปลง ค่าป้ายแปลงเรียนรู้ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม

ตัวอย่างป้ายแปลง
และแบบเก็บข้อมูล
แปลงเรียนรู้

๕. แผนปฏิบัติงาน

[illegible]

๖. ระยะเวลาการดำเนินการ

๑ ตุลาคม ๒๕๖๔ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๕

๗. ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

๗.๑ ผลผลิต (output)

๗.๑.๑ เกษตรกร จำนวน ๒๑๐ ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้จาก ศคปช.

๗.๑.๒ จำนวน ศคปช. ได้รับการพัฒนา จำนวน ๗ ศูนย์

๗.๑.๓ จำนวนศูนย์เครือข่าย (ศคปช.) ได้รับการพัฒนา จำนวน ๗ ศูนย์ จำนวน

๗.๒ ผลลัพธ์ (outcome)

๗.๒.๑ เกษตรกรไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๕ ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จาก ศคปช. สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้

๗.๒.๒ เกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จาก ศคปช. และเข้าสู่ระบบการผลิตแบบแปลงใหญ่ สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕

๗.๒.๓ ร้อยละ ๑๐๐ ของศูนย์ที่ได้รับการพัฒนาสามารถให้บริการได้

๗.๓ ตัวชี้วัด (KPI)

๑) เชิงปริมาณ

- ศูนย์เครือข่าย (ศคปช.) จำนวน ๗ ศูนย์ ที่ได้รับการพัฒนาและเชื่อมการทำงานกับ ศพก.

๒) เชิงคุณภาพ

- เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน
- เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสินค้าเกษตรได้เหมาะสม ส่งผลให้มี

๘. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

๘.๑ กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน

๑) นายวิษณุ คำพินิจ

ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มอารักขาพืช

โทรศัพท์ ๐๘๑-๗๘๓-๖๔๘๓

๒) นายบัณฑิต ศิริวงศ์

ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

โทรศัพท์ ๐๘๑-๕๓๐-๒๔๐๗

E-mail: siliwong.pep@hotmail.com
